

Cafer Tayyar Eğilmez (1878-1958)

Millî M¼cadele'de "Trakya Milli Kumandanı" olarak görev yapan Cafer Tayyar Paşa, 1878'de Kosova Vilayeti'ne bağlı Priştine Sancağı'nda doğdu. Anadolu k¼kenli "Çolakoğulları" lakabıyla tanınan bir aileden gelmektedir. Babası Emin Efendi, S¼vari Y¼zbařısı olarak katıldığı 1877-78 Osmanlı- Rus Savaşı'nda (93 Harbi) Plevne'de Őehit oldu. Cafer Tayyar Paşa eğitim hayatına Drama İdadi -i M¼lkiye Mektebi'nde başladı. Daha sonra sırasıyla Manastır Askeri R¼řtiyesi ve Manastır Askeri İdadisi'ni tamamladı. 1 Mart 1898'de İstanbul'da Harp Okulu'na girdi. Harp Okulu'ndan 1 Ocak 1901'de s¼vari teğmen r¼tbesiyle mezun oldu ve 4 Ocak 1904'te Harp Akademisi'ni kurmay y¼zbařı r¼tbesiyle bitirdi. Okul arkadaşları arasında **Ali Fethi Okyar**, Hafız Hakkı, Ali Fuat (Erdem) Kara Vasıf (Karakol) gibi Őahsiyetler bulunuyordu. D¼nemin diğer sivil ve asker aydınları gibi oğrencilik yıllarında "h¼rriyet ve yenilik hareketleriyle" ilgilendi. Kendi deyimiyle "faal bir teşkilata girmemekle beraber fikri yapısı bu d¼nemde olgunlaştı."

İlk askerî görevi olarak Makedonya'da "3. Ordu" emrine verildi; Kumanova B¼lge Komutanlığı emrindeki 72. Alay'da "2. B¼l¼k Komutanlığı" yaptı. Bu sırada Makedonya son derece karışıktı. Paşa burada eşkiya takibinde görev aldı; Kumanova'da Bulgar çeteleriyle çarpıştı. 12 Mayıs 1905'te Yemniya Tepeleri'nde g¼çlü bir Sırp çetesini yenilgiye uğratarak ilk askeri başarısını gerçekteştirdi. Daha sonra Kumanova, Eğri Palanka ve Karatova kazalarının "Eşkiya Takibi M¼fettiřliđi"ne atandı. B¼lgedeki Sırp ve Bulgar çetelerinin etkisiz hale getirilmesi ile beraber "¼sk¼p Topçu Alayı"na g¼nderildi. Eşkiya takibindeki hizmetleri nedeniyle 5 Haziran 1905'te "D¼rd¼nc¼ R¼tbeden Osmani" ve 14 Aralık 1905'te "D¼rd¼nc¼ R¼tbeden Mecidi Nişanı" ile öd¼llendirildi. R¼tbesi 25 Mart 1906'da kıdemli y¼zbařılıđa, 24 Őubat 1908'de binbaşılığa y¼kseltildi. Binbaşı r¼tbesiyle "17. Nizamiye Alayı I. Takip Taburu Kumandanlığı"na atandı. Cafer Tayyar Paşa Makedonya'dayken **İttihat ve Terakki Cemiyeti**'ne üye oldu; b¼lgede Cemiyet'in teşkilatlanmasında aktif olarak çalıştı. Cemiyet'in ¼sk¼p Şubesi'nin kuruluşunda görev aldı. Makedonya'da çıkması muhtemel olan bir ihtilale karşı komitelerin faaliyetlerini engellemek ve bu konuda birtakım tedbirler almak üzere **Enver Paşa** ile K¼pr¼l¼'de görev yaptı. 10 Aralık 1908'de "18. T¼men Kurmayı"nda g¼revlendirildi. II. Meşrutiyet'in (1908) ilanından sonra özellikle Avusturya ve Rusya'nın teşvikiyle ayaklanan Arnavutların isyanını bastırmakla g¼revlendirildi. 1909 Ağustos ayına kadar İpek çevresi ve Ragova'daki isyancı Arnavutlara karşı yapılan harekâtı idare

etti. 7 Ağustos 1909 tarihli “Rütbelerin Tasfiyesine Dair Kanun” gereğince, rütbesi binbaşılıktan kıdemli yüzbaşılığa indirildi (Kolağası).

Cafer Tayyar Paşa, 8 Eylül 1909’da “Aydın Eşkiya Takip Kumandanlığı, Takip Müfrezesi Komutan Yardımcısı” oldu. Burada Mirliya Sait Paşa’nın yanında Rum çetelerine karşı başarılı mücadele verdi. 18 Ekim 1909’da “Aydın Divan-ı Harb Üyesi”; 26 Ocak 1910’da “Ödemiş Divan-ı Harb Reisliği”ne atandı. Bütün bu görevlerin tamamlanmasıyla birlikte “Genelkurmay 3. Şubesi” emrine alındı. 27 Nisan 1910’da binbaşı rütbesine terfi etti.

1910’da Arnavutluk’taki olayların artması üzerine Hükümet bölgede örfi idare ilan etmişti. Bunun üzerine Paşa, “Kosova Mürettep Kolordusu”nda görevlendirildi. Kolordu Kurmay Heyeti’nde bulunan **Kazım Karabekir** ve Aziz Samih Beylerle birlikte Arnavutların etkili olduğu Çilova Boğazı’nın açılışında yer aldı. Kazım Karabekir Paşa ile dostlukları burada başladı. Aynı zamanda 21 Mayıs 1910’da Mahmut Şevket Paşa ve **Mustafa Kemal Paşa** Arnavutluk’a geldiğinde yolları ilk kez burada kesişti. İsyanın bastırılmasından sonra “Yakova Divan-ı Harb Başkanı”, 15 Temmuz 1910’da “Kosova Divan-ı Örfi Başkanı” olarak görev yaptı.

3 Ağustos 1910’da “İpek Sancağı Mutasarrıflığı”na getirildi. 19 Ekim 1910’da “İpek Kumandanlığı” da Paşa’nın emrine verildi. 27 Nisan 1911’de indirilmiş olan rütbesi tekrar binbaşılığa yükseltildi. Karadağ sınırında yaşayan Malisörlerin isyanı sırasında Dâhiliye Nazırı Halil Bey ile anlaşmazlığa düşmesi üzerine 21 Eylül 1911’de “İpek Sancağı Mutasarrıflığı”ndan istifa etti ve “Genelkurmay Başkanlığı 4. Şubesi”ne atandı. 14 Ekim 1911’de Rumeli’de “Mustahfiz Taburları”nın kurulmasında görev aldı.

1911 yılı sonlarında ikinci defa “İpek Sancağı Mutasarrıflığı”na yeniden atandı; bu görevini 2 Ağustos 1912’ye kadar sürdürdü. Cafer Tayyar Paşa bu süre esnasında İpek’te “Örfi İdare” ilan ederek emniyeti sağlamak doğrultusunda birtakım tedbirler aldı. Bu tedbirler kapsamında yollar, okullar, resmi binalar yapımına hız verdi; idari düzenlemeler yapmaya çalıştı. Bu sırada Osmanlı ordusu tam anlamıyla siyasetin içindeydi. Yaşanan gelişmelerden rahatsız olan Cafer Tayyar Paşa 3 Ağustos 1912’de “İpek Sancağı Mutasarrıf ve Kumandanlığı” görevinden tekrar istifa etti ve İstanbul’da “3. Seferberlik Şubesi”ne tayin edildi.

Balkan Devletleri’nin Osmanlı Devleti’ne saldırmak üzere aralarında anlaştıkları bu tarihi dönemde ordu donanım ve disiplin bakımından yetersizdi. Halk arasında İttihatçı-Hürriyetçi kavgası nedeniyle oldukça çatışmalı bir siyasi ortam bulunmaktaydı. Bütün bu gelişmelerle birlikte I. Balkan Savaşı 17 Ekim 1912’de başladı. Cafer Tayyar Paşa, Balkan Savaşı’nda Edirne, Kırklareli, Paşmaklı civarında görevlendirilen “Osmanlı Doğu Ordusu, 16. Kolordu Kumandanlığı Kurmay Başkanlığı”na atandı. Bu sırada “Doğu Ordusu”ndan oluşturduğu “piyade alayı” ile katıldığı Vize Muharebeleri’nde Bulgarlar’a önemli kayıplar verdirilmesini sağladı. Buradaki çabaları ve başarılarından dolayı “Doğu Ordusu 2. Kolordu Kurmay Başkanlığı”na getirildi.

28 Ocak 1913’te “Batı Ordusu”nda görevlendirilen Cafer Tayyar Paşa, Lüşne’de Sırplarla çarpışmalar sırasında tifüs hastalığına yakalanmasıyla beraber 20 Mayıs 1913’te İstanbul’a döndü. 13 Haziran 1913’te “Üsküdar Bölge Komutanlığı”na atandı. Bölge komutanlıkları kaldırılınca, 10 Aralık 1913’te İstanbul’da askeri mahkeme üyesi oldu. 6 Ocak 1914’te İzmir’deki “4. Kolordu Kurmay Başkanlığı”na tayin oldu. Balkan Savaşı sonunda iki yıl kıdem verilerek rütbesi 29 Kasım 1914’te yarbaylığa (kaymakam) yükseltildi; bu rütbe ile “Birinci Kolordu Birinci Tümen Komutanlığı”na atandı.

Cafer Tayyar Paşa, Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı’na girdiği sırada “I. Tümen Komutanlığı” görevini yürütmekteydi. I.

Dünya Savaşı boyunca Çanakkale, Kafkas ve Irak Cephelelerinde görev yaptı. İlk olarak Çanakkale (Seddülbahr) Cephesinde görevlendirildi; Mustafa Kemal Paşa ile burada ikinci kez karşılaştılar. Anafartalar ve Seddülbahr bölgesindeki çatışmaların Ağustos 1915 sonlarında eski hareketliliğini kaybetmesi ve arkasından Gelibolu Yarımadası'nın İtilaf güçleri tarafından boşaltılması ile beraber İstanbul'a döndü (9 Ocak 1916). Çanakkale Cephesindeki hizmetlerinden dolayı üç yıl "kıdem zammı" alarak rütbesi 13 Aralık 1915'te albaylığa yükseltildi.

Kafkas Cephesinde Rusların Muş, Tatvan, Bitlis'i işgal edip Erzurum'u da almaları üzerine Hükümet, Çanakkale Cephesinden dönen birliklerin bölgeye gönderilmesine karar vermişti. Paşa, bu kararla birlikte II. Ordu'ya bağlı "1. Tümen Komutanı" olarak Kafkas Cephesi'ne gitti (Haziran 1916). Emrindeki "1. Tümen" ile Çapakçur ve Oğnut'ta başarılı savunmalar yaptı; 27 Temmuz-1 Ağustos 1916 tarihleri arasında Ruslara ağır kayıplar verdirdi. 2-3 Eylül 1916'da "Mürettep Kolordu Kumandanlığına" tayin edildi. Karir Dağları, Göynük ve Çorsan Bölgesi'nin tahkimi ve savunmasında görev aldı. Ağustos 1916'da Mustafa Kemal Paşa komutasındaki 2. Kolordu'ya bağlı 2. Ordu'da "2. Kolordu Komutanlığı"na atandı. 8 Nisan 1917'de Irak Cephesinde "18. Kolordu Komutanı" oldu. Haziran 1918 sonlarında "18. Kolordu"nun lağvedilmesinden sonra "Kuzey Kafkas Kumandanlığı"na (14 Temmuz 1918) atandıysa da Talat Paşa'nın isteği ile 20 Temmuz 1918'de "1. Kolordu Komutanı" olarak görevlendirildi. 14 Eylül 1918'de İngiliz, Fransız ve Sırp birliklerinin Bulgaristan'a taarruza geçmesi üzerine; Harbiye Nezareti savunmasız durumda kalan Doğu Trakya'ya Cafer Tayyar Paşa komutasındaki "1. Kolordu"yu bölgeye gönderdi. (29 Eylül 1918). Bulgaristan'ın mütareke imzalamasından sonra Almanya ve Osmanlı Devleti de mütareke imzalayarak I. Dünya Savaşı'ndan çekildi.

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından hemen sonra Anadolu'nun muhtelif yörelerinde olduğu gibi, Doğu Trakya Bölgesi'nde de Millî Mücadele kıvılcımları başlamıştı. 1. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa, 2 Kasım 1918'de resmen kurulan "**Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyeti Osmaniyesi Cemiyeti**" ile temasa geçti. Trakya'nın Yunan işgaline karşı savunulması için mütareke hükümlerine göre yapılması gereken terhis ve cephanes teslimi işlerini geciktirme yoluna gitti. Doğu Trakya'nın gelecekte işgal edileceğini öngörerek burada bulunan askerlerin işlerini düzenledi, silahlandırdı ve savunma için gerekli hazırlıkları yaptı.

15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgali ile birlikte Doğu Trakya'nın da Yunanlılara verileceği kesinleşince, İstanbul Hükümeti'ni Edirne'nin stratejik önemi konusunda ikna etmeye çalıştı; ancak herhangi bir sonuç alamadı. Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919'da Anadolu topraklarına ayak bastıktan hemen sonra 18 Haziran 1919'da, Trakya'da bulunan Albay Cafer Tayyar Paşa'ya Amasya'dan bir telgraf göndererek; "*Bağımsızlık gayesinin elde edilmesine kadar tamamıyla milletle birlikte, fedakârane çalışacağına mukaddesatı adına yemin ettiğini*" bildirdi. Cafer Tayyar Paşa'nın vatanın kurtarılması noktasında Anadolu ile işbirliği içinde hareket etmesi Trakyalılara büyük moral kaynağı oldu; maneviyatını güçlendirdi. Mustafa Kemal Paşa, Kasım 1919'da Sivas'ta yapılması kararlaştırılan Heyet-i Temsiliye Komutanlar Toplantısı'na Cafer Tayyar Paşa'yı da çağırdı; ancak Cafer Tayyar Paşa, 12 Kasım 1919 tarihli yanıtında, Trakya'nın içinde bulunduğu olağanüstü şartlar gereği bu toplantılara katılamayacağını bildirdi. 4-11 Eylül 1919'da yapılan **Sivas Kongresi**'nde **Anadolu ve Rumeli'deki Müdafaa-ı Hukuk Cemiyetleri** birleştirildi. Sivas Kongresi'nden sonra Trakya Paşaeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti'nin bir şubesi olarak çalışmaya başladı.

16 Mart 1920'de İstanbul işgal edildikten sonra, I. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa, Mustafa Kemal Paşa'nın 9 Ocak 1920 tarih ve 55 sayılı gizli emre göre hareket etmiştir. Bu çerçevede; İstanbul ile irtibatı kesmiş, Trakya'da seferberlik ilan etmiş ve Edirne vilayetinde sıkıyönetim ilan ederek, 16 Mart 1920 tarihli 46/10 numaralı beyannameyi yayınlamıştır: "İstanbul'da Makam-ı Hilafet tarafından serbest olarak seçilerek teşkil olunacak ve milletvekillerimizin

itimadına mazhar bir kabine, hükümeti idare etmedikçe, Edirne vilayetindeki sivil idare ve kumandanlık müştereken, hareket ve istiklalini muhafaza edecek ve bu milli ve vatani gayenin elde edilmesi için dikkatli olunması ehemmiyetle rica olunur. Hilafında harekette bulunacaklar hakkında sıkıyönetim kararnamesi gereğine takibatta bulunacağımı beyan ederim.” Cafer Tayyar Paşa askeri birliklerin alması gereken tedbirleri bildirmişti; ancak seferberlik ilanı Trakya bölgesinde Tekirdağ’daki 55. Tümen haricinde uygulanabildi. Nitekim Tekirdağ Mutasarrıflığı görevini yürüten Firuzan Bey, Çatalca’da bulunan mutasarrıf Fevzi Bey ve Yb. Alaaddin bu seferberlik emrine uymadı. Tekirdağ’daki 55. Tümenin bu davranışı ise halk üzerinde olumsuz etki meydana getirdi ve halkın Millî Mücadele’ye olan güvenini zedeledi.

Paşa’nın Doğu Trakya’daki bu faaliyetleri 20 Nisan 1920’de “1. Kolordu Komutanlığı” görevinden alınmasına neden oldu. Yerine Albay Muhittin (Kurtiş) Bey atandı. Bu gelişmeler üzerine Cafer Tayyar Paşa, Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin tertiplelediği Edirne Kongresi’nde alınan kararla (9 Mayıs 1920-13 Mayıs 1920) “Millî Kumandan” ilan edildi. 30/31 Mayıs 1920’de Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Merkez Heyeti kararıyla “Trakya Müdafaa-i Millîye Komutanı” unvanını aldı, bu sıfatla Doğu Trakya’daki kuvvetlerimizi yönetmeye devam etti. TBMM açıldıktan sonra -Mustafa Kemal Paşa’nın isteği üzerine- Edirne’den “I. Dönem” milletvekili seçildi; ancak bölgeden ayrılmasının sakıncaları nedeniyle Meclis çalışmalarına katılmadı.

Trakya’nın Yunanistan’a ilhakı kararının **San-Remo Konferansı** (18-27 Nisan 1920)’nda alınması üzerine, 20 Temmuz 1920’de bölgeye yönelik Yunan taarruzu Ereğli, Sultanköy ve Tekirdağ yönünden hızla genişledi. Tekirdağ’daki 55. Tümen, kısa sürede dağıldı. Yaşanan dağılma karşısında Cafer Tayyar Paşa ve Muhittin Bey Kolordu Karargâhı’nda bir toplantı yaparak (23 Temmuz 1920) I. Kolordu’yu Babaeski’de toplayıp savaşı sürdürme kararı aldılar. Bu karar üzerine Cafer Tayyar Paşa, Yunan ordusu ile ilgili keşif yapmak ve durumu yerinde görmek amacıyla “Kolordu Süvari Takımı”nın bir kısmıyla sivil olarak Havsa-Babaeski’ye gitti (24 Temmuz 1920). Babaeski’nin 6 km kuzeybatısında Dardere denilen mevkide, Yunan “3. Süvari Alayı”nın bir bölüğü ile karşılaştı. İki birlik arasında yaşanan kuvvetli çatışma sonucu atının kösteklenmesiyle yere düşerek, sağ gözü ve sağ omzundan yaralandı. Yanında bulunanlar yakın takipte olduklarından, yardımına koşamadılar ve öldü zannederek bıraktılar. Takipteki Yunan süvari bölüğü de yerde cansız yatan Paşa’yı şahsen tanımadıkları için müdahale etmeyerek bölgeden ayrıldı. Daha sonra yaralı olarak Bostanlı köyüne ulaşan Cafer Tayyar Paşa, 27 Temmuz 1920 tarihinde köylüler tarafından Yunanlılara teslim edildi.

İki gün Edirne’de tutulduktan sonra Atina’ya gönderilerek bir hastaneye yatırıldı. Bir süre sonra tedavisi tamamlandığı gerekçesiyle “Parapigmata Subay Hapishanesi”ne nakledildi. Parapigmata’dan nakli esnasında 28 Eylül 1921 tarihli bir mektubu Harbiye Nezareti’ne göndermeyi başararak, Yunanistan’da bilumum üseraya reva görülen muamelatı rapor etmiş, konunun Ankara Hükümeti tarafından Yunan makamları nezdinde protesto edilmesini istemiştir. İki yıl sekiz ay kaldığı hapishanede sıkıntılı bir esaret dönemi geçirmiştir. Özellikle Parapigmata Hapishanesi’nde bulunduğu sırada bölük komutanının değişmesiyle bu sıkıntı artmıştır. Nitekim eski bölük komutanı Yunan yüzbaşı milletler arası esirler nizamnamesi gereğince hapishane içine karışmayan yalnız muhafaza işine bakarken; yeni gelen yüzbaşının Anadolu’dan dönmüş bir asker olması, onun esirlere tahakküm eden bir tarz ile yaklaşmasını beraberinde getirmiştir. Hapishanede bu yüzden bir kavga yaşanmış, Paşa komutanın koğuştakilere karşı tavrını Harbiye Nezareti’ne şikâyet ettiyse de bir sonuç alamamıştır. Sonuç olarak koğuşun bir kısmı Adriyatik Denizi’nin ortasındaki Lefkat Kalesi’ne sürülmüş; Cafer Tayyar Paşa ve Celal Bey de Girit Adası’na gönderilmiştir. Esaret döneminde kendisiyle birlikte olan Zeynel Besim (Sun) onu Yunanlılara teslim eden Bostanlı köyü ile ilgili dönüşte ne yapacağına dair fikrini sorduğunda, Paşa: “Hiçbir şey söylemeyeceğim, sadece intikam alacağım... Gayet basit... O köyde mükemmel bir okul açtıracağım...

Daha ne istersiniz? Eğer cahil olmasalardı, bir kumandanı tutup, kendi elleriyle düşmana teslim ederler mi idi?" cevabını vermiştir.

Esareti **Lozan**'da Türk ve Yunan makamları arasında 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "Sivil Tutukluların Geri Verilmesi ve Savaş Esirlerinin Mübadelesine İlişkin Anlaşma" hükümleri gereğince sona erdi. 30 Mart 1923'te Patris adlı bir Yunan gemisi ile Atina'nın Pire limanından İzmir'e gönderildi ve 1 Nisanda büyük bir kalabalık tarafından karşılandı.

Yunanlılar kendisini serbest bırakınca 5 Nisan 1923'te İstanbul'a, 11 Nisan 1923'te de Ankara'ya geldi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Edirne Milletvekili olarak takdim edildi. Meclis kürsüsüne davet edilmesi üzerine esaretten kurtarılmasını sağlayan meclise ve milletvekillerine teşekkürlerini sunduğu kısa bir konuşma yaptı. Cafer Tayyar Paşa'nın meclise geldiği günler aynı zamanda meclisin yeni seçim hazırlıkları için kendini fesih ettiği bir dönemdir. Meclisin fesih kararını alması üzerine İstanbul'a tekrar döndü ve II. dönemde Edirne milletvekili olarak yeniden seçildi. 21 Kasım 1923'te yeşil kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası ile ödüllendirildi.

12 Ağustos 1923'te milletvekilliği görevinin yanı sıra 7. Kolordu Komutanlığı'na getirildi. 24 Eylül 1923'te rütbesi mirliva (tuğgeneral)'lığa yükseltildi. Eylül 1924'te 7. Kolordu Komutanı olarak Hakkâri'nin güneyindeki Nasturi Ayaklanması'nı bastırmak görevini başarıyla tamamladı. Askerî görevi de bulunan milletvekillerinin birini tercih etme zorunluluğunu getiren karar gereğince, 31 Ekim 1924'de askerlikten istifa ederek milletvekilliğini tercih ettiğini bildirdi. Bu tercih üzerine "7. Kolordu Komutanlığı" görevi son buldu. 17 Kasım 1924'te **Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası**'nın kuruluşu üzerine 1924 Aralık başında Halk Partisi'nden istifa ederek yeni kurulan partinin milletvekilleri arasında yer aldı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın 3 Haziran 1925'te Bakanlar Kurulu tarafından kapatılması üzerine II. Dönem sonuna kadar bağımsız milletvekili olarak Meclis çalışmalarına devam etti.

İzmir'de M. Kemal Paşa'ya karşı yapılması planlanan suikast hazırlığı ortaya çıkarılınca suikast soruşturması kapsamında tutuklandı. İzmir Suikastı soruşturması kapsamında Cafer Tayyar Paşa ile birlikte Kazım Karabekir, **Refet Bele** ve **Ali Fuat Cebesoy** gibi isimlerin de dâhil olduğu 24 milletvekili Anayasa'nın 17. Maddesi uyarınca tutuklanarak yargılandı. **İstiklal Mahkemesi**'nde 3 Temmuz 1926'da başlayan sorgulamalar, 13 Temmuz 1926'da kararın beraat yönünde açıklanmasıyla son buldu. Böylece Cafer Tayyar Paşa suçsuz bulunarak beraat etti.

Cafer Tayyar Paşa'nın milletvekilliğini süresi 1 Kasım 1927 tarihinde sona erdi. 9 Ocak 1928'de Ordu'dan emekliye ayrıldı. Bir daha aktif siyasete dönmeyen Cafer Tayyar Paşa, 3 Ocak 1958'de İstanbul'da vefat etti. Cenazesi Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Derya GENÇ ACAR

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BOA., DH.MUİ., Y: 2-42, H. 29.09.1327.

BOA., DH.MTV., Y: 1-1, H. 22.07.1328.

BOA., DH.MTV., Y: 33-42, H. 17.08.1330.

BOA., K: 30-10-0-0, Muamelat Genel Müdürlüğü, Y: 4-23-41, Dosya Ek: 5, 13.11.1924. **Resmî Yayınlar**

BMM Albümü (1920-1991), TBMM Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 1994.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre :I, C: XXIX, 11 Nisan 1923.

TBMM Tercüme-i Hal Varakası, Devre:2, Sicil No:124

Kitap ve Makaleler

AKIN, Veysi “Cafer Tayyar Paşa’nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı”, **İlmi Araştırmalar**, S:1, 1995.

AYBARS, Ergün, **İstiklal Mahkemeleri**, Zeus Kitapevi, İzmir, 2006.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, **Nutuk**, Akvaryum Yayınevi, İstanbul, 2005.

BIYIKLIOĞLU, Tevfik, **Trakya’da Milli Mücadele Cilt: I-II**, TTK Basımevi, Ankara, 1992.

CAMBAZ, Nagihan Ebru, “Mütareke Döneminde Cafer Tayyar Bey ve Mustafa Kemal Paşa’nın İlişkileri”, **9. Uluslararası Atatürk Kongresi Bildiri Kitabı**, Ankara, 2021.

Cepheden Meclise, Millî Savunma Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Yayını, Ankara, 1999.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi**, Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem (1919-1923), III. Cilt (I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayını, Ankara, 1995.

GÖRGÜLÜ, İsmet, **On Yıllık Harbin Kadrosu (1912-1922), Balkan-Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi**, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1993.

KELEŞ, Zülal, “Cafer Tayyar Paşa”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S 44, C: XV, Temmuz, 1999.

KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938)**, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 2000.

Milliyet, 4-5.01.1958.

ÖZLÜ, Hüsnü, “İstiklal Savaşı’nda Doğu Trakya’da Teşkilatlanma Süreci, Lüleburgaz ve Edirne Kongreleri”, **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 3, S 6, Mart 2012.

ÖZDEMİR, Ahmet, “Savaş Esirlerinin Milli Mücadeledeki Yeri”, **Atatürk Yolu**, 1116 (Kasım 1990).

SUN, Zeynel Besim, “Cafer Tayyar Paşa’dan Hatıralar”, **Yakın Tarihimiz**, C 4, S 45, 1963.

SÜSLÜ, Azmi, BALCIOĞLU, Mustafa, **Atatürk’ün Silah Arkadaşları Atatürk Araştırma Merkezi Şeref Üyeleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 1999.

Türk İstiklal Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1989.

20/05/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cafer-tayyar-egilmez-1887-1958/?pdf=3739> adresinden erişilmiştir